

RICHARD SÂRBU: CONTRIBUTIONS TO TRANSLATION STUDIES**RICHARD SÂRBU: CONTRIBUTIONS AUX ÉTUDES SUR LA
TRADUCTION****RICHARD SÂRBU: CONTRIBUȚII LA STUDIILE DE TRADUCERE****Daniela GHELTOFAN**

Universitatea de Vest din Timișoara

daniela.gheltofan@e-uvv.ro**Abstract**

Professor Richard Sârbu is a key figure in the development of Romanian linguistics. His studies are among the most important reference works in the field of semantics and lexicology. We believe that his original ideas have shaped the Romanian semasiological linguistics through methodological, analytical, and scientific innovations. Beyond the boundaries of linguistics, R. Sarbu has started to be more and more interested in the translation theory. Thereby, assuming a leading role in some of the most problematic issues of the translation process, R. Sarbu presents the boundaries and interferences between the representative translation and the adequate translation, emphasizes the importance of the synonymic selection, highlights syntagmatic constraints during the translation process, offers a model for translation analysis, applicable to different languages and cultures, and creates the axiomatic concept "revealer of discursive meaning" – an essential component of translation practice.

Résumé

Le professeur d'université Richard Sârbu est une personnalité de la linguistique roumaine. Il est l'auteur d'importantes études de sémantique et lexicologie générale, se trouvant parmi les ouvrages de spécialité et de référence dans le paysage linguistique roumain, mais pas seulement. Nous soutenons que ses idées originales ont modelé la linguistique semasiologique, à travers l'innovation au niveau du savoir-faire, de l'analyse et de la méthode scientifique. En dépassant les frontières de la linguistique, le chercheur R. Sârbu s'intéresse aux débats sur des problèmes posés par la traduction. De cette manière, en assumant le rôle de pionnier dans certains problèmes difficiles du processus de traduction, il présente les limites et les interférences entre le caractère représentatif et le caractère adéquat d'une traduction, il montre l'importance de la sélection synonymique, comme les limites syntagmatiques en rendant le matériel-source, il offre des modèles d'analyse pratico-traductive, en s'appliquant à d'autres langues et cultures, il crée le concept-axiomatique "révélateur de signification discursive" - un élément essentiel de l'accessoire traductive.

Rezumat

Profesorul universitar Richard Sârbu este o personalitate distinctă a lingvisticii românești. Este autorul unor studii importante de semantică și lexicologie generală, aflate printre lucrările de specialitate de referință în peisajul lingvistic românesc și nu numai. Susținem că prin ideile sale originale a oferit modele viabile, consacrate și prolifică, în lingvistica semasiologică din România, cercetătorul inovând la nivel de metodă, de analiză și de tactică științifică. Depășind granițele lingvisticii, cercetătorul R. Sârbu este atras de dezbaterile problemelor de traducere. Astfel, asumându-și un rol călăuzitor în unele probleme dificile ale procesului traductiv, prezintă limitele și interferențele dintre caracterul reprezentativ și cel adecvat al unei traduceri, arată importanța selectivității sinonimice, precum și a constrângerilor sintagmatice în redarea materialului-sursă, oferă modele de analiză pratico-traductivă, aplicabile la diverse limbi și culturi, creează

conceptul-axiomatic „revelator de semnificație discursivă” – element esențial al recuzitei traductive.

Keywords: translation studies, representative translation, model for translation analysis, revealer of discursive meaning

Mots-clés: traduction, caractère représentatif, modèles d'analyse pratico-traductive, révélateur de signification discursive

Cuvinte-cheie: studii de traducere, reprezentativitate, modele de analiză practico-traductivă, revelator de semnificație discursivă

Reputat lingvist, format la universitățile bucureșteană și timișoreană, unde urmează secția de limba și literatura rusă (1955-1959) la Institutul Pedagogic „Maxim Gorki” din București și specializarea de Limba și literatura română (1969-1972) la Facultatea de Filologie din Timișoara, profesorul universitar Richard Sârbu este o personalitate distinctă a lingvisticii românești. În domeniul lingvisticii, se bucură de succesul de a fi autorul unor studii importante de semantică și lexicologie generală. Acestea se află printre lucrările de specialitate de referință în peisajul lingvistic românesc și nu numai. Contribuția sa este cu atât mai notabilă, cu cât studiile sale conțin idei care au ajutat la crearea de noi perspective și abordări la nivel filologic. Susținem că prin ideile sale originale a oferit modele viabile, consacrate și prolifiche, în lingvistica semasiologică din România, cercetătorul inovând la nivel de metodă, de analiză și de tactică științifică. Spre exemplu, „dezintegrarea semică”, analiza „globală” a categoriilor lexico-semantice, studiul cologațiilor lexicale, novatoare prin concepție și aplicație, sunt preluate de numeroși cercetători, români și străini. Așadar, în epoca în care apăreau cele mai importante investigații despre lexicologia românească, despre categoriile semasiologice¹, monografia sa *Antonimia lexicală în limba română*² (Timișoara, Facla, 1977) are un puternic impact asupra evoluției studiilor lingvistice ale cercetătorilor din acea vreme și nu numai, aceasta propulsându-l pe R. Sârbu ca autor de referință, cu un aport substanțial la dezvoltarea lingvisticii românești. Numeroasele recenzări și citări ale celor mai cunoscuți lingviști, cuprinse în colajul următor, întăresc acest fapt:

Alexandru Graur, *Antonime*, „România literară”, XI, nr. 17 (27.04.1978); **Ružena Ostra**, *Antonimia lexicală* .. /idem/, „Sbornik praci Filozofske Faculty Brneske Univerziti”, rocnik XXIX, Rada romanisticka (L) C.2., 1980, p. 94-95; Cf. și „Etudes romanes de Brno”, nr. L2, 1980; **Onufrie Vințeler**, *Antonimia lexicală în limba română*, /idem/ „Cercetări lingvistice”, XXIII, 2/1978, Cluj-Napoca, p. 238-239; **Maria Ilescu**, *Oppositions sémantiques...* /R. Sârbu, Analiza semică a unor substantive care denumesc sentimente..., SCL, XXV, nr. 3, 1974, p. 275-290/, în „Folia Linguistica”, nr. X – 1/2, Haga, 1977, p. 166 -168; **Angela Bidu-Vrânceanu**, *Problemes d'analyse des champs lexicaux*, /R. Sârbu, Antonimia lexicală în limba română/ în vol. *Logos semanticos. Studia linguistica in honorem Eugenio Coseriu (1921-1981)*, vol. III, Madrid- Berlin- New-York, p. 351, 354, 356, 360; **Angela Bidu-Vrânceanu**, *Modeles de structuration lexico-sémantique*, /idem/, în “Quaderni di semantica”, nr. 1, 1983, p. 89-94; **Constantin Nergreanu**, *Structura proverbelor românești*, /idem/, București, 1983, p. 42, 60, 68 și urm.; **Onufrie Vințeler**, *Probleme de sinonimie*, /idem/, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 50, 51, 53, 58; **Theodor Hristea**, *Sinteze de limba română*, /idem/, București, EDP, 1981, p. 20, 21, 23; 1994, p. 23, 31; **Angela Bidu-Vrânceanu**, **Narcisa Forăscu**, *Observații privind modalitatea contextuală de analiză la nivelul lexicului*, /idem/, în SCL, XXXV, nr. 1, 1984, p. 8, 9, 10; **Angela Bidu-Vrânceanu**, **Narcisa Forăscu**, *Modele de structurare semantică*, /idem/, Timișoara, Ed. Facla, 1984, passim; 1985, p. 120; **Angela Bidu-Vrânceanu**, *Paradigmatic și sintagmatic în semantică*, /idem/ în “Limba română” XXIX, nr.1, 1980, p. 3; **Angela Bidu-Vrânceanu**, **Narcisa Forăscu**,

¹ Este necesar să precizăm din nou faptul că școala universitară timișoreană are meritul de a fi prioritară în alcătuirea unor studii, articole și cărți monografice ca reper fundamental pentru lingvistica românească, cu referire specială la domeniul lexicologiei și al semanticii (vezi MILIN 2007).

² Până la apariția acestui studiu monografic, o serie de alte articole ale acestui excepțional lingvist stau la baza altor studii românești, care ele însele apoi au făcut epocă în literatura noastră de specialitate (vezi colajul citărilor).

Cuvinte și sensuri, /idem/, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 219, 227; **Angela Bidu-Vrănceanu**, *Structura vocabularului limbii române*, /idem/, E.S.E., București, 1986, p. 50, 52, 46, 236, 313; **Narcisa Forăscu**, *Contribuții la studiul stilistic al antonimelor*, /idem/, SCL, XXXV, nr.4, 1985, p. 288-289; **Gheorghe Bârlea**, *Contraria latina. Contraria romanica*, /idem/, București, Edit. ALL, 1999, passim (p. 24, 29, 45, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 151, 153, 209); **Livia Vasiliuță**, *Semantică lexicală. Lecturi critice*, /idem/, Timișoara, Editura Mirton, 2000, p. 190, 284, 325; **Fr. Heidemanns**, *Bibliographie zur indogermanischen Wortforschung*, /idem/, Max Niemeyer, Tübingen 2005, p. 893; **Angela Bidu-Vrănceanu, Narcisa Forăscu**, *Limba română contemporană. Lexicul*, /idem/, București: Humanitas Educational, 2005, p. 121, 125, 129, 134, 135, 136, 169, 170, 172, 174; **Cristian Moroianu**, *Antonimia neologică în limba română*, /idem/, București, EUB, 2012, p. 1, 13, **Cristian Moroianu**, *Motivarea internă a relațiilor semantice. Antonimia analizabilă*, /idem/ București, EUB, 2015, p. 255, 267 etc.

Ideile sale sunt receptate și valorificate de renumiți cercetători și din lingvistica rusă precum L.A. Novikov (1984 [1978], 21), care îl citează în cuvântul înainte – un adevărat studiu introductiv în problema antonimiei – al dicționarului de antonime conceput de M.R. L'vov. De altfel, am identificat lucrări, articole în limbile ucraineană, cehă, sârbă și bulgară, precum și cercetări masterale și doctorale actuale în limba rusă, cu tematica referitoare la antonimie, în care se citează studiile profesorului R. Sârbu ca reper teoretic fundamental. Numele său se înscrie astfel și în galeria celor mai de seamă cercetători ruși, nu numai români: L.A. Novikov, L.A. Vvedenskaja, E.I. Rodičeva, Ju.D. Apresjan, M.R. L'vov, A.N. Tichonov ș.a.

În acest loc, redăm datele bibliografice ale dicționarelor de personalități în care se consemnează contribuțiile lui R. Sârbu:

Ju.N. Karaulov, Arto Mustajoki (red.), *Who's who in Russian Linguistics*, Helsinki, 1994, p. 245; Aquilina Severin și Diana Zărie, *Scriitori și lingviști timișoreni (1945-1999) Dicționar biografic*, Timișoara, 2000, p. 91-93; A.N. Judakin, *Slavjanskaja enciklopedija. Teoretičeskoe, prikladnoe i slavjanskoe jazykoznanie*, în 3 volume, Moscova, 2005, vol. III, p. 224-227; *Romanian Who is Who – Enciclopedia Personalităților din România. Biografii contemporane*, ediția 2013 (Romanian Biographic Institute).

În cartea-referință, *Antonimia lexicală în limba română*, R. Sârbu reclamă pe un ton vaticinar nevoia studierii aprofundate a sintagmaticului și a aspectului funcțional al limbii române, manifestând o deschidere impresionantă pentru înregistrarea și descrierea realităților lingvistice ale limbii române, a variațiilor sale contextuale. În acest sens, atașează monografiei sale un *Mic dicționar sintagmatic de antonime*, prin aceasta semnalând necesitatea includerii în dicționarele de antonime a posibilităților lexicale combinatorii ale antonimelor. Trebuie să subliniem și aici că din acel moment cu nenumărate ocazii lingvistul atrage atenția asupra faptului că în limba română nu există un dicționar sintagmatic, după modelul celor din spațiul englez sau rus, acest tip de material lexicografic fiind prezent în acele spații lingvistice încă de la mijlocul secolului trecut.

Așadar, deși studiul monografic menționat este încadrat în seria cercetărilor semantice tradiționale de tip structuralist și deși ne desparte un timp apreciabil de momentul în care a fost conceput, acesta conține, după cum am remarcat deja, numeroase elemente care prefigurează și stimulează încă investigațiile filologice, iar cea mai recentă direcție de cercetare este de natură sintagmatică și contextual-discursivă. Bunăoară, în cadrul lingvisticii computaționale sau a lingvisticii corpusului, cercetătoarea Verginica Barbu Mititelu (2010) reanalizează tipologiile contextelor antonimice, propuse de R. Sârbu (1974, 1977) și de M. Bucă (1976), cu ajutorul unui corpus impresionat alcătuit din 37 de milioane de cuvinte. Ceea ce impresionează la capătul acestei investigații este faptul că rezultatele obținute de V. Barbu Mititelu nu infirmă specificul contextual al cuplului antonimic decelat de specialiștii amintiți, ci, dimpotrivă, reafirmă valabilitatea frameurilor sintactice, identificate și analizate în studiile acestora. Trebuie să facem remarca, încă o dată, că intuiția și un anumit simț lingvistic, pe lângă cunoștințele solide, i-au ajutat de-a lungul vremii pe marii lingviști să cerceteze, să formuleze postulate, axiome, principii, ipoteze, să dea soluții, care să dureze în timp. Revenim asupra lucrării menționate și precizăm că, deși în corpusul examinat nu se regăsește niciun frame nou față de cele deja stabilite în studiile precizate ale anilor '70 din secolul trecut, analiza întreprinsă de V. Barbu Mititelu este importantă, căci verificarea și confirmarea

datelor se face cu instrumente moderne, fiind, în fond, convinși, încă o dată, de faptul că, în acest caz cel puțin, metodele tradiționale nu au dat greș.

Supunându-ne opticii călăuzitoare a lingvistului R. Sârбу în investigarea resurselor contextual-sintagmatiche ale limbii române, la rândul nostru, am încercat să analizăm ipostazele discursiv-funcționale ale lexemelor antonimice, oferind o clasificare a funcțiilor discursive ale antonimelor în limba română (GHELTOFAN 2013) și a conectorilor discursivi care ajută la proiectarea contrastivității, a opoziției semantice (GHELTOFAN 2015), apoi o cercetare funcțional-cognitivă în care s-a dovedit că și discursul de mari dimensiuni se structurează și se orientează valorico-afectiv, într-o formă implicită și explicită, pe baza cuplurilor opozabile, producându-se o coagulare textuală ca urmare a unei conceptualizări discursiv-antonimice (GHELTOFAN 2013-2014, GHELTOFAN 2014). Una dintre concluziile principale la care am ajuns a fost că putem vorbi de o antonimie discursivă, sinonimă cu antonimia funcțională, care este rezultatul contextualizării antonimelor, deopotrivă canonice și necanonice (ocasionale, contextuale, extrasistemice), al utilizării antonimelor efectiv în context, dar și al unor tipare antonimice, impregnate conceptual, reconstruibile și deductibile în micro- și macrotexțe.

Din inventarul studiilor-reper fundamental în lingvistica românească ale lui R. Sârбу fac parte și cercetările sale de tip dialectal, întreprinse timp de aproape două decenii în două localități din Istria (Croatia), în care mai trăiesc etnicii istroromâni, care au fost valorificate prin elaborarea, în colaborare, a volumului monografic *Dialectul istroromân. Texte și glosar*, un studiu cu contribuții relevante în definirea stadiului actual de evoluție al idiomului cercetat, care completează, așa cum apreciază unii specialiști, un vid însemnat în dialectologia românească sud-dunăreană din ultimele decenii.

Recent, lingvistul Richard Sârбу adăugă preocupărilor sale științifice anumite probleme din sfera traductologiei, mai ales că, până în acest moment, a colaborat la traducerea unor autori români (Marin Preda, Augustin Buzura, Eugen Uricariu, Aurel Rău ș.a.) în limba slovenă și a unor scriitori sloveni (Vladimir Kovačić, Kiril Zlobec, Pavle Zidar, Beno Zupančič ș.a.) și ruși (Teofan Zatvornik) în limba română (vezi bibliografie). Studiile sale de lingvistică, mai cu seamă cele de gramatică contrastivă, ample și profunde, cu referire la mai multe limbi pe care lingvistul le cunoaște (rusă, slovenă, franceză), reprezintă o bază teoretică temeinică din care cercetătorul își selectează conținutul ideatic și conceptual-operational ce îl va sprijini în construirea unui demers științific de tip traductologic, în vederea (re)evaluării și a (re)constituirii etapelor procesului traductiv.

În linia descrisă în literatura de specialitate rusă și nu numai, Richard Sârбу este adeptul teoriei care promovează actul traducerii ca proces comunicativ, în primul rând, și care ține seama, mai ales, de resursele psiholingvistice, sociolingvistice sau pragmalingvistice. Asemeni lui Fedorov, Komissarov, Catford, Bell ș.a., socotește că traducerea trebuie să înglobeze ideile și practicile de analiză ale lingvisticii comparative și aplicate, iar „traducătorul ideal” (cf. BELL, 2000, 59) ar trebui să aibă competență gramaticală, sociolingvistică, comunicativă, precum și strategică (*id.*, *ibid.*). De altfel, importanța laturii comunicative a traducerii se vedește chiar în limbajul de zi cu zi, când fiind puși în fața diverselor contexte utilizăm, chiar intuitiv, instinctiv, o traducere intralinguală, după remarca lui I. Evseev (1983) – „omul este un «traducător»”³ (*i.e. homo interpres*, la KUKKONEN 2013).

Totuși, după cum vom vedea mai departe, referitor la rolul analizei comparative/contrastive în traducere, R. Sârбу (2017, 194) observă în mod just că această analiză servește procesului traductiv dar numai până la un anumit punct, căci „nu numai dezvăluirea asemănărilor și deosebirilor dintre limbi la nivelul sistemului (analiza contrastivă), ci și cunoașterea regulilor de

³ Pentru a susține cu un exemplu empiric această afirmație privitoare la necesitatea „traducerii” mesajelor, redau aici din discursul unor studenți care promovau programul „Work and travel”: „ai oportunitatea să livrezi sesiuni ca voluntar și să ai experiență” (apr. 2011, UVT). Secvența marcată cu italice poate să creeze probleme de înțelegere celor care nu cunosc suficient limba engleză, deoarece această structură lexico-frazeologică este calchiată aici: „to deliver session”.

selecție și de combinare a mijloacelor de expresie în construcția enunțurilor” este indispensabilă în fapt, precum și tot ceea ce ține de o anumită „gramatică a discursului” și de „spiritul unei limbi” în special.

În studiile sale de traducere, R. Sârbu recuperează sau reînnoiește o serie de viziuni și concepte ale spațiului traductologic rus și nu numai (FEDOROV 2002 [1953], KOMISSAROV 1990, PARȘIN 2000, TJULENEV 2004, LUNGU-BADEA 2005 ș.a.), care îi permit să-și dezvolte propria optică.

Nucleul traductologic al scenariului său ideatic se leagă de conceptul de „reprezentativitate” (cf. SÂRBU 2015, 2015a, 2017). Se face următoarea distincție între:

„conceptele de «adecvare» și de «reprezentativitate», cu referire la domeniul traducerii. Cele două concepte se află într-un raport de interferență, fiecare având câte o zonă specifică, și o zonă comună mai extinsă, noțiunea de «reprezentativitate» fiind, după opinia noastră, mai largă. Reprezentativitatea unei traduceri vizează, după părerea noastră, în primul rând referențialitatea, conținutul informațional al unui text, inclusiv compensațiile stilistice, și abia în al doilea rând – potrivirile de substanță și de formă ale unei anumite expresii” (SÂRBU, 2015, 174).

În accepția specialistului, o traducere trebuie să fie reprezentativă („traducerea reprezentativă”), iar în dobândirea unui rezultat satisfăcător, printre manevrele traductive executate de translator, trebuie să se afle „numeroase operații de natură psiholingvistică pentru a soluționa divergențele interlingvistice și pentru a conferi traducerii un caracter reprezentativ” (SÂRBU, 2015a, 8).

În teoria sa, (arhi)conceptul traductologic de „reprezentativitate” se leagă de cel de „selecție sinonimică” și de cel de „selectivitate/ constrângere sintagmatică⁴”, întrucât, în momentul echivalării, traducătorul este silit să identifice dintr-o pletoară sinonimică și cvasisinonimică elementele-țintă considerate „a fi mai reprezentative în raport cu textul original, mai potrivite cu propriul gust estetic (= al traducătorului, adăug.n.), cu afinitățile publicului-țintă”, într-un cadru care să țină seama de sistemul, norma și uzul limbii-țintă, precum și de intenția, stilul și registrul textului-sursă (cf. SÂRBU 2015, 2015a, 2017). Din această ambianță conceptual-traductivă, din acest scenariu traductologic izvorăște ca o consecință logică preocuparea deosebită a lui R. Sârbu pentru aplicabilitate, pentru revigorarea ideilor centrale ale domeniului, dar și pentru receptivitate la opticile noi de analiză, desigur și într-un cadru sistematizat, nu numai aplicat. De aceea, în momentul în care a scos în evidență conceptele menționate, R. Sârbu construiește întregul profil al demersului său științific traductiv, la nivel teoretic și practic. În acest sens, stabilește criteriile care vizează „traducerea reprezentativă”:

- „*consubstanțialitatea semantică (convergența denotativ-referențială și conotativ-figurativă), inclusiv selectivitatea sinonimică și restricțiile sintagmatice;*
- *similitudinea de conținut informațional, de scop/intenție comunicațional-pragmatică (inclusiv luarea în considerare atât a articulațiilor logico-tematice și a celor acțional-discursive);*
- *convergența de impact emoțional-expresiv (afinitatea configurațiilor prozodice – ritm, rimă, măsură etc.);*
- *congruența tonalităților funcțional-stilistice, consens atitudinal față de persoane/personaje în raportul autor-traducător;*
- *reflectarea specifică a cadrului situațional desemnat;*
- *paralelismul sintactic;*
- *amprenta stilului propriu/individual al traducătorului.”* (SÂRBU, 2017, 193).

În momentul restituirii textului-sursă, analiza și sinteza traductivă, în opinia lui R. Sârbu, se desfășoară în patru direcții fundamentale:

„(a) activitatea preliminară de căutare și stabilire a corespondențelor sinonimice în plan lexical și, ulterior, în plan gramatical, ceea ce presupune stabilirea seriilor sinonimice

⁴ A se vedea, din nou, importanța pe care o acordă R. Sârbu domeniului sintagmaticii.

corelative din LS și LT, un moment urmat imediat de (b) selecția termenului care corespunde în cea mai mare măsură – și denotativ, și conotativ, și sub aspect cultural – termenului din original. Această operație se poate realiza diferit de la un traducător la altul, potrivit cu opțiunile lui stilistice și cu concepția sa despre lume și viață, iar în cazul textelor beletristice, potrivit cu harul său literar. Dar în cazul unor traducători care nu sunt literați ca profesie și când traduc texte nonliterare, aparținând altor stiluri funcționale, ni se pare absolut necesară (c) analiza contrastivă/comparativă a lexemelor, a îmbinărilor/sintagmelor lexicale și chiar unor segmente de text ce reclamă dificultăți în traducere și, evident, (d) raportarea la planul discursiv al textului, ca întreg (Fedorov 2002 [1953]).” (SÂRBU, 2017, 200).

Stipulându-se în mod firesc că „întrebuințarea diferențiată de la o comunitate lingvistică la alta a mijloacelor de expresie pentru una și aceeași noțiune nu se explică prin deosebiri de sisteme lexicale, ci prin alte cauze de natură **pragmatică**, în speță prin **uz**” (SÂRBU, 2017, 198), principiile traductive enunțate anterior sunt explicate și ilustrate cu ajutorul unor modele traductive, pe care autorul le denumește *model situațional-denotativ*, *model semantico-transformațional* și *model psiholingvistic* (*id.*, *ibid.*, 202-203, 205) și care prezintă evidențe traductive din diverse limbi: rusă, franceză, engleză, germană. În plus, ne captează atenția *modelul general pentru activități traductive* (*id.*, *ibid.*, 204) prin complexitatea și varietatea șirului de operații de traducere înregistrate.

Pe lângă faptul că specialistul ne-a oferit aceste modele de analiză practico-traductivă, aplicabile la diverse limbi și culturi, este demn de semnalat și o altă contribuție însemnată a lui R. Sârбу (*cf.* 2015, 2015a, 2017) prin delimitarea conceptului operațional, cu un caracter axiomatic, „revelator de semnificație discursivă” (RSD), a cărui exemplificare empirică se face cu ajutorul verbelor de mișcare ale limbii ruse în încercarea de redare adecvată a lor în limba română. Acest instrument traductiv este eficace nu numai în tactica de analiză textual-traductivă a originalului și apoi de restituire a materialului-sursă, ci și în evaluarea produsului traductiv. De altfel, „revelatorul de semnificație discursivă”, în opinia cercetătorului, ar trebui să se regăsească printre uneltele operativ-traductive ale oricărui traducător debutant, ar putea fi folosit, să spunem așa, ca *revelator traductiv* în procesul transferului lingvistic. După părerea noastră, RSD reprezintă un construct terminologic traductiv, de aceea apreciem că acesta, alături de celelalte concepte-conținut și de modelele tradiționale, introduse de R. Sârбу – fiind elemente de recuzită traductivă, ar merita să facă parte dintr-un breviar comentat al metalimbajului traducerii, în tradiția celor deja existente (vezi LUNGU-BADEA 2012).

Dobândirea unei competențe traductive este o exigență a vremurilor actuale mai ales, iar prin cercetările, teoretice sau empirice, ale specialiștilor din domeniu se scot în relief problemele întâmpinate, oferindu-se argumente, soluții și deslușiri pertinente, creându-se, totodată, un adevărat instrumentar traductiv-traductologic.

În încheiere, consemnăm că pentru meritele sale excepționale în dezvoltarea filologiei românești, precum și pentru întreaga sa activitate didactică și pedagogică, Universitatea de Vest din Timișoara i-a conferit profesorului universitar dr. Richard Sârбу *Diploma Pro Omni Suo Opere Universitario*.

Bibliografie

- BARBU MITITELU, Verginica, *O perspectivă contextuală asupra antonimiei*, în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Al. Nicolae (ed.), *Limba română: controverse, delimitări, noi ipoteze (I). Actele celui de-al 9-lea Colocviu al catedrei de limba română (București, 4-5 dec. 2009)*, [București], EUB, 2010, p. 183-190.
- BELL, R.T., *Teoria și practica traducerii*, (traducere de Cătălina Gazi), Iași, Polirom, 2000.
- BUCĂ, M., EVSEEV, I., *Probleme de semasiologie*, Timișoara, Facla, 1976.
- EVSEEV, I., *Cuvânt-simbol-mit*, Timișoara, Facla, 1983.

- FEDOROV, A. V., *Osnovy obščej kategorii perevoda (lingvističeskie problemy)*, Sankt Peterburg, Filologia tri, 2002 [1953].
- GHELTOFAN, Daniela, *Despre conectorii (logico-) discursivi ai contextului antonimic din limbile rusă și română*, in AUT, LIII, 2015, p. 79-84.
- GHELTOFAN, Daniela, *Conceptualizarea antonimică – modalitate de structurare discursivă*, in AUT, LI-LII, 2013-2014, p. 53-60.
- GHELTOFAN, Daniela, *Antonimia. O abordare sistemică și extrasistemică*, Craiova, Universitaria, 2014.
- GHELTOFAN, Daniela, *Categoriile funcțional-discursive ale antonimiei*, in Călin Timoc (red. resp.), *Qvaestiones romanicae. Lucrările Colocviului Internațional Comunicare și cultură în România europeană (ed. a II-a, 24-25 sept. 2013)*, 2, Szeged, JatePress, 2013, p. 328-341.
- KOMISSAROV, V. N., *Teoria perevoda (lingvističeskie aspekty)*, Moskva, Vyšaja škola, 1990.
- KUKKONEN, P., *The translating and signifying subject as homo interpret and homo significans: Victoria Welby's concept of translation – a polyfunctional tool*, in „Semiotica”, vol. 196, nr. 1-4, 2013, p. 261-282.
- LUNGU-BADEA, Georgiana, *Mic dicționar de termeni utilizați în teoria, practica și didactica traducerii*, Timișoara, EUV, 2012 [2003].
- LUNGU-BADEA, Georgiana, *Tendințe în cercetarea traductologică*, Timișoara, EUV, 2005.
- LUNGU-BADEA, Georgiana, *Teoria culturilor, teoria traducerii*, Timișoara, EUV, 2004.
- MILIN, J., *Slavistica universitară timișoreană (1957-2007). Dicționar biobibliografic*, Timișoara, EUV, 2007.
- MOLDOVAN, V., *Teoria chudožestvennogo perevoda*, Timișoara, Eurostampa, 2000.
- MOROIANU, C., *Motivarea internă a relațiilor semantice. Antonimia analizabilă*, in Rodica Zafiu, Isabela Nedelcu (coord.), *Variația lingvistică: probleme actuale*, 2, București, EUB, 2015.
- MOROIANU, C., *Antonimia neologică în limba română*, București, EUB, 2012.
- NOVIKOV, L. A., *Russkaja antonimija i ee leksikografičeskoe opisanie*, in M. R. L'vov, *Slovar' antonimov russkogo jazyka*, 2-oe izd., Moskva, Russkij jazyk, 1984 [1978], p. 5-30.
- OLTEANU, Antoaneta, *Câteva considerații despre traducerile din limba rusă*, in Georgiana Lungu-Badea (coord.), *Cercetarea traductologică în România. Direcții, teme, perspective*, Timișoara, EUV, 2015, p. 56-57.
- PARŠIN, A. A., *Teoria i praktika perevoda*, Moskva, Russkij jazyk, 2000.
- SÂRBU, R., *Selectivitatea sinonimică și constrângerile lexicale în traducere*, in Georgiana Lungu-Badea (coord.), *Cercetarea traductologică în România. Direcții, teme, perspective*, Timișoara, EUV, 2015a, p. 8-10.
- SÂRBU, R., *Analiza semicică a antonimelor...*, in AUT, X, 1972, p. 201-214.
- SÂRBU, R., *Analiza semicică a unor antonime care denumesc sentimente în limba română*, in SCL, XXV, 3, 1974, p. 275-290.
- SÂRBU, R., *Antonimia cuvintelor care denumesc trăsături de caracter în limba rusă contemporană*, in AUT, XI, 1973, p. 22-32.
- SÂRBU, R., *Colocație și coligație în sintagmatica lexico-sintactică*, in „Filologie XXX, Lingvistică”, nr.2, Timișoara, TUT, 1987, p. 53-64.
- SÂRBU, R., *Despre caracterul reprezentativ al traducerii*, in Diana Tetean (coord.), *O viață de om în slujba literelor: In honorem magistri Onufrie Vințeler - 85 de ani*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2015, p. 174-184.
- SÂRBU, R., *L'antonymie comme manifestation des relations de systeme dans le lexique*, in „Linguistica”, XIX, Ljubljana, 1979, p. 157-169.
- SÂRBU, R., *L'antonymie des series derivatives*, in „Linguistica”, XXI, Ljubljana, 1981, p. 119-143.
- SÂRBU, R., *Observații asupra lexicului istroromân actual*, in „Dialectologica”, București, 1989, p. 153-159.
- SÂRBU, R., *Selectivitatea sintagmatică și constrângerile lexicale în traducerea reprezentativă*, in Georgiana Lungu-Badea, Nadia Obrocea (coord.), *Studii de traductologie românească. I.*

- Discurs traductiv, discurs metatraductiv. In honorem magistri Ileana Oancea*, Timișoara, EUV, 2017, p. 192-216.
- SÂRBU, R., *Semnyj analiz antonimov*, in „Russkij jazyk za rubežom”, nr. 5, Moskva, 1975, p. 86-89.
- SÂRBU, R., *Antonimia lexicală în limba română*, Timișoara, Editura Facla, 1977, 270 p.
- SÂRBU, R., *Delirul*, Marin Preda, Traducere în limba slovenă (*Delirij*, în colab.), Ljubljana, Editura Cankar, 1981, 525 p.
- SÂRBU, R., FRĂȚILĂ. V., *Dialectul istroromân. Texte și glosar*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998, 310 p.
- SÂRBU, R., *Literarno delo Augustina Buzure*, Postfață la versiunea slovenă a romanului *Orgolii* (*Samoljubje*), Murska Sobota, Editura Pomurska, 1979, p. 578-591.
- SÂRBU, R., *Marin Preda in romunski sodobni roman*, Postfață la versiunea slovenă a romanului *Delirul* (*Delirij*), Ljubljana, Editura Cankar, 1981, p. 553-566.
- SÂRBU, R., *Orgolii*, Augustin Buzura, Traducere în limba slovenă (*Samoljubje*, în colab.), Murska Sobota, Editura Pomurska, Ljubljana, 1979, 576 p.
- SÂRBU, R., *Texte istroromâne și glosar*, Timișoara, TUT, 1987, 124 p.
- TJULENEV, S. V., *Teoria perevoda*, Moskva, Editura Gvadiki, 2004.